

Választójogosultság

Kötelező irodalom:

Előadásvázlat (http://alkjog.elte.hu/?page_id=3491)

Kijelölt joganyag (ld. az előadásvázlat végén)

2017. november 20.

ELTE ÁJK Alkotmányjogi Tanszék

Lukonits Ádám, tanársegéd

lukonits.adam@ajk.elte.hu

A téma felépítése

- 1., A hatalomgyakorlás formái
 - 1.1., A képviseleti demokrácia
 - 1.2., A közvetlen demokrácia
- 2., A választójog fogalma
- 3., A választás alapelvei
 - 3.1., A választójog általánossága
 - 3.2., A választójog egyenlősége
 - 3.3., A választás közvetlensége
 - 3.4., A választás titkossága
 - 3.5., A választás szabadsága
- 4., A választójogosultság feltételei

1., A hatalomgyakorlás formái

- **A népszuverenitás** elve szerint „minden hatalom forrása a nép”, illetőleg „minden hatalom a néptől származik”
- Az alkotmányos demokrácia nem működhet **demokratikus legitimitás** – vagyis az uralmi rendszer társadalmi igazoltsága, elismertsége és támogatottsága – nélkül, mivel az állam hatalma nagymértékben függ a legitimitásától, és a legitimitás alapozza meg az állam hatalmát
- Annak megfelelően, hogy a nép a legfontosabb döntéseit választás és népszavazás formájában hozza meg, vagy pedig a népet a döntéshozatal során alapvetően a képviselői útján, rajtuk keresztül illeti meg a döntés, **közvetlen és közvetett demokráciáról** lehet beszélni

1.1., A képviseleti demokrácia

- A közvetett (képviseleti) demokráciában a nép csak teoretikusan az államhatalom birtokosa, **az államhatalom gyakorlását azok a képviselők végzik, akiket a polgárok az előre megállapított szabályok szerint, fair és nyílt választás során erre felhatalmaznak és egyúttal legitimálnak**
- A képviselők meghatározott időre kapnak megbízatást az államhatalom gyakorlására, amelynek során a népet reprezentálják, helyettük, a nevükben, de rájuk nézve kötelező jelleggel hoznak döntéseket

1.2., A közvetlen demokrácia

- A közvetlen demokrácia esetében a **politikai-hatalmi döntéseket az össz-népesség túlnyomó részét jelentő, aktív választójoggal rendelkező polgárok lényegében személyesen hozzák meg**, az államhatalmat túlnyomó részben maguk gyakorolják
- A modern, komplex társadalmakban azonban – amelyekben a társadalmi viszonyok rendkívül összetettek – a közvetlen demokrácia csak egészen szűk körben, korlátozott formában lehetséges, ezért a demokrácia megvalósulásának általában a közvetett, képviselők útján történő érvényesítése jellemző [ld. Alaptörvény B) cikk (4) bek.]

2., A választójog fogalma

- A választójog egyrésztől **az alapvető jogok között helyezkedik el**, és – mint az egyik legfontosabb politikai alapjog – általában állampolgári jogként kerül az alkotmányban megfogalmazásra
- Választójog alatt másrésztől **a választásokra vonatkozó anyagi jogi és eljárási jogszabályok összessége** értendő
- Az anyagi jogi normák határozzák meg azt, hogy kinek van választójoga, illetve milyen alapelvek érvényesülnek a választójogban
- Az eljárási normák határozzák meg az anyagi jellegű normák által rögzített jogosultságok és kötelezettségek érvényesülésének, megvalósulásának módozatait és technikáit (a választópolgárok regisztrációját, a jelölés mechanizmusát, a kampány lefolyását, a szavazás menetét, a választásban közreműködő szervek feladatát és eljárását stb.)

3., A választás alapelvei

- **Minden demokratikus választásra érvényesnek kell lenniük, függetlenül attól, hogy milyen választási rendszer vagy választási eljárás került kialakításra:**
 - (i) a választójog általánossága**
 - (ii) a választójog egyenlősége**
 - (iii) a választás közvetlensége**
 - (iv) a választás titkossága**
 - (v) a választás szabadsága**

3.1., A választójog általánossága

- A választójog általánosságának elve azt követeli meg, hogy alapvetően **minden állampolgár** – nemre, fajra, nyelvre, jövedelemre, tulajdonra, foglalkozásra, helyzetére vagy osztályára, képzettségére, vallására, politikai meggyőződésére tekintet nélkül – **választójogosultsággal rendelkezzen és választható legyen**
- Nem ütközik az alapelvbe, ha a választójog gyakorlásához néhány elengedhetetlen feltételt megkövetelnek (mint pl. a nagykorúság, a magyar állampolgárság)

3.2., A választójog egyenlősége

- A választójog egyenlősége megköveteli, hogy **minden választásra jogosult azonos számú és értékű szavazattal rendelkezzen, és egyenlő jogokkal vehessen részt a választáson**
- A választókerületek meghatározásakor is relevánsnak kell lennie

3.3., A választás közvetlensége

- **A választói döntés nyilvánítása során a választók és a választottak közé nem kapcsolódhat be idegen akarat, vagyis mindenki személyesen, közvetlenül, mások közbeiktatása nélkül adhatja le a jelöltekre a szavazatát**

3.4., A választás titkossága

- **Minden választásra jogosult saját választói döntését mások megítélésétől függetlenül, szavazata tartalmának nyilvánosságra kerülése nélkül hozhatja meg, és a szavazás során biztosnak kell lennie abban, hogy döntését senki, semmilyen módon nem szankcionálhatja**

3.5., A választás szabadsága

- **Minden választójogosult a választójogát szabadon, vagyis kényszer vagy más – meg nem engedett – külső nyomás nélkül gyakorolhatja**
- **Ki kell terjednie a jelöltállításra, a választási kampányra, és a szavazásra, vagyis a választási eljárás egész folyamatában érvényesülnie kell**

4., A választójogosultság feltételei

- A választójogosultságon belül különbséget teszünk aszerint, hogy a **választásokon való aktív részvételről**, vagyis magáról a szavazásról (**aktív választójog**), vagy a **választáson jelöltként való indulásról** (**passzív választójog**) beszélünk

1 sz. ábra: Az aktív és passzív választójogosultság feltételeinek rendszere

AKTÍV-PASSZÍV VÁLASZTÓJOG FELTÉTELEI					
Országgyűlési képviselők választása [At. XXIII. cikk (1), (4) bek., Vjt. 12. § (1), (3) bek.]		Helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választása [At. XXIII. cikk (1)-(5) bek., Övjt. 1. § (2)-(3) bek.]		Európai parlamenti képviselők választása [At. XXIII. cikk (1)-(2), (4) bek., EPvjt. 2/A. § (1) bek.]	
Aktív	Passzív	Aktív	Passzív	Aktív	Passzív
<ul style="list-style-type: none"> • Nagykorúság • Magyar állampolgárság • Lakóhely (EVK esetén, a választás helyén) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagykorúság • Magyar állampolgárság 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagykorúság • Magyar állampolgárság vagy Más EU tagállam állampolgársága vagy Menekült, bevándorolt, letelepedett • Lakóhely, tartózkodási hely (a választás helyén) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagykorúság • Magyar állampolgárság vagy Más EU tagállam állampolgársága • Lakóhely (Más EU tagállam állampolgársága esetén, Magyarországon) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagykorúság • Magyar állampolgárság vagy Más EU tagállam állampolgársága • Lakóhely (Magyarországon) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nagykorúság • Magyar állampolgárság vagy Más EU tagállam állampolgársága • Lakóhely (Magyarországon)

2 sz. ábra: Kizárás a választójogból

KIZÁRÁS A VÁLASZTÓJOGBÓL [At. XXIII. cikk (6) bek., Vjt. 2. § (3) bek., Övjt. 1. § (4) bek., EPvjt. 2/A. § (2) bek.]					
Országgyűlési képviselők választása		Helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választása		Európai parlamenti képviselők választása	
Aktív	Passzív	Aktív	Passzív	Aktív	Passzív
<ul style="list-style-type: none"> • Magyar állampolgárság • Bűncselekmény elkövetése vagy a belátási képesség korlátozottsága • Bíróság általi kizárás a választójogból 					
<ul style="list-style-type: none"> • Más EU tagállam állampolgársága • Lakóhely (Magyarországon) • Kizárás a választójogból az állampolgárság szerinti állam jogszabálya, vagy bírósági vagy hatósági döntése alapján 					
	<ul style="list-style-type: none"> • Jogerős ítélet • Szabadságvesztés büntetés vagy Büntetőeljárásban elrendelt intézeti kényszergyógykezelés		<ul style="list-style-type: none"> • Jogerős ítélet • Szabadságvesztés büntetés vagy Büntetőeljárásban elrendelt intézeti kényszergyógykezelés		<ul style="list-style-type: none"> • Jogerős ítélet • Szabadságvesztés büntetés vagy Büntetőeljárásban elrendelt intézeti kényszergyógykezelés

**Köszönöm megtisztelő
figyelmüket!**